Budai Gábor

Az okleveles technikusképzés és a felsőoktatás kapcsolata

Bevezetés

Az okleveles technikusképzést követően a diákok a munkaerőpiaci lehetőségeiken túlmenően lehetőséget kapnak a felsőoktatásba való belépésre is. A megváltozott munkaerőpiac igények hatására az új szakképzési törvény 12/2020 (II.7.) Kormányrendelete lehetőséget biztosít a középfokú oktatásban résztvevők számára a magasabb szintű új, korszerű ismeretek elsajátítására is. Ennek értelmében az oklevélben a megszerzett szakma megjelölése mellett fel kell tüntetni az „okleveles" megjelölést, ha a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy a felsőoktatási intézmény és a technikum által közösen kidolgozott szakmai oktatásban vett részt. A felsőoktatási intézmény - az oklevél mellékletét képező - igazolást ad ki arról, hogy a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakmai oktatásában részt vett.

Az okleveles technikusképzés a 2021/2022-es tanévtől választható a tanulóknak, amely egy technikum és egy felsőoktatási intézmény – valamint a duális partner vállalat(ok) – együttműködésén alapszik. Az okleveles technikusképzés lényege, hogy a képzésbe beépített többlet ismeretanyag elsődlegesen a felsőfokú tanulmányok alapozó ismereteinek elsajátításra irányul. A képzési idő a „hagyományos" technikumi képzési formával megegyező, öt év. Az okleveles technikusképzés is ágazati alapoktatással -közös ágazati tartalommal- kezdődik az első két évben. A többlet oktatási tartalom - tantárgyanként- a szakmaválasztást (szakirányválasztást) követően, a szakirányú oktatás során épül be a képzésbe.

Jogszabályi háttér

A szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény értelmében 2020. január 1-től a technikumokban a szakképzés mind szerkezetében és tartalmában, mind módszertanában és támogatási rendszerében megújult. A megújítás keretében bevezetésre került az okleveles technikus képzés, mely a technikumi tanulmányok szakirányú egyetemi tanulmányokba történő beszámítását, a tanulmányi idő lerövidítését célozza. Erre vonatkozóan Magyarországon több egyetem is a szakképző intézménnyel közösen kidolgozta az egyes szakképzések tekintetében azt a közös tanagyagtartalmat, amelynek kreditértéke - a technikumokban szakképzettséget szerző tanulók a felsőoktatásba kerüléskor - az adott alapképzési szak képzési és kimeneti követelményeiben a felsőfokú oklevél megszerzéséhez előírt kreditmennyiségbe beszámítható.

A 1168/2019. (III. 28.) Kormány határozat, amely 2019. április 30-án lépett hatályba, szintén szabályozza a technikus képzés kimeneti lehetőségeit, amely előírás az alábbi dokumentumban megtalálható: „Szakképzés 4.0 - A szakképzés és felnőttképzés

megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira" című stratégia elfogadásáról és a végrehajtása érdekében szükséges intézkedésekről.

Az előzőekben említett stratégiában kitűzött célok az alábbiak:

- a „Technikus végzettséggel továbbtanulás a szakirányú felsőoktatásban" és

- a „A képzések tartalmi összehangolása" beavatkozások teljesülésének eléréséhez, a minőségi szakemberképzés megvalósításához, a képzett munkaerő helyben tartásához, a szakképzésből a felsőoktatásban továbbtanulók arányának növeléséhez több egyetem a vele együttműködő szakképző intézményekkel az általuk közösen kidolgozott szakmai oktatással kívánnak hozzájárulni. (MKIK, 2020)

A 12/2020. (II. 7.) Kormány rendelet, amely 2020. február 15-én lépett hatályba, az alábbiak szerint szabályozza a szakképzésről szóló törvény végrehajtását.

„Az oklevélben a megszerzett szakma megjelölése mellett fel kell tüntetni az „okleveles" megjelölést, ha a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy a felsőoktatási intézmény és a technikum által közösen kidolgozott szakmai oktatásban vett részt. A felsőoktatási intézmény - az oklevél mellékletét képező - igazolást ad ki arról, hogy a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakmai oktatásában részt vett."

Szakirodalmi háttér

Polónyi a következőkkel jellemzi a Magyarországon a 2000-es évek elejétől kialakult szakképzési rendszert: A hazai gyakorlatban viszonylag nagy hagyománya volt középfokú posztszekundér képzésnek (pl. technikus) ugyanakkor a felsőfokú posztszekundér képzés kialakulatlan volt (lényegében egyedül a felvételi előkészítőket lehetett idesorolni). (...) Az újonnan kialakult OKJ képzési rendszerben a technikus képzés elszürkült, amiben több tényező is szerepet játszik. Alapvető szerepet az játszik, hogy a végzős középiskolai tanulók egyre nagyobb része jut be a felsőoktatásba, így egyre kevesebb jó képességű tanuló választja a szakközépiskola 12. feletti évfolyamait és a technikus képzést. (...) A képzésre panaszkodó munkaadók szerint ezen képzésre is – mint általában a szakközépiskolai és a szakközépiskolákban folyó posztszekundér képzések mindegyikére – az jellemző, hogy a gyakorlati életre történő felkészítés helyett inkább az elméletorientáltság az elsődleges. Vállalati gyakorlóhelyek helyett iskolai tanműhelyeknek a tényleges munka világától elszakadt világa adja a képzés gyakorlati ismereteit. (Polónyi, 2008:117)

A fentiekre kívánt megoldást nyújtani a 2020. év elejétől bevezetésre kerülő új szakképzési rendszer egyik eleme, az okleveles technikusképzés, amelyről általánosságban elmondható, hogy a program a technikum és a felsőoktatási intézmény, valamint a duális partner vállalat(ok) együttműködésén alapszik. A tanulók a technikum és egy felsőoktatási intézmény által közösen kidolgozott, emelt szintű szakmai program alapján végzik a technikumot. Valamint a képzésbe beépített többlet ismeretanyag elsődlegesen felsőfokú alapozó ismeretek elsajátítására irányul.

Az okleveles technikusképzés „keresztmetszetét" az 1. ábrán mutatom be:

1. ábra: Okleveles technikusképzés „keresztmetszete"

Forrás: ikk.hu

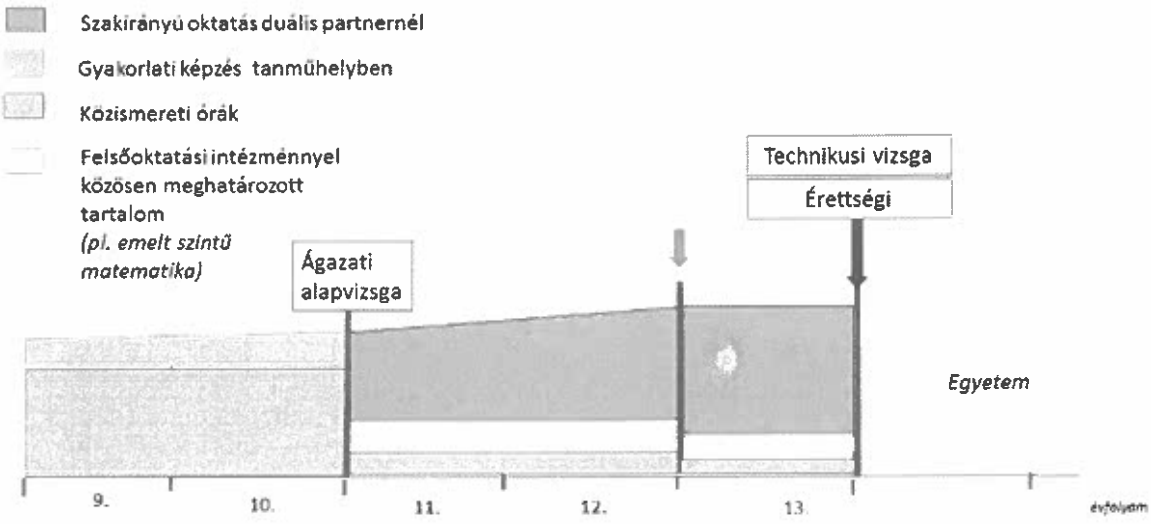

Az 1. ábrán látható, hogy tanévenként milyen arányban oszlik meg az elmélet és a gyakorlat.

A jogszabályi változások hatására 2020. januártól a szakképzés új rendszeréről beszélhetünk. A fentiek alapján elkülönül a régi és az új szabályozási rendszer, amely a pedagógiai szabályozó dokumentumok változásában is észlelhető. Az említett változást a 2. ábrán szemléltetem:

2. ábra: A régi és az új szakképzési rendszer szabályozó pedagógiai dokumentumai

Forrás: dkik.hu

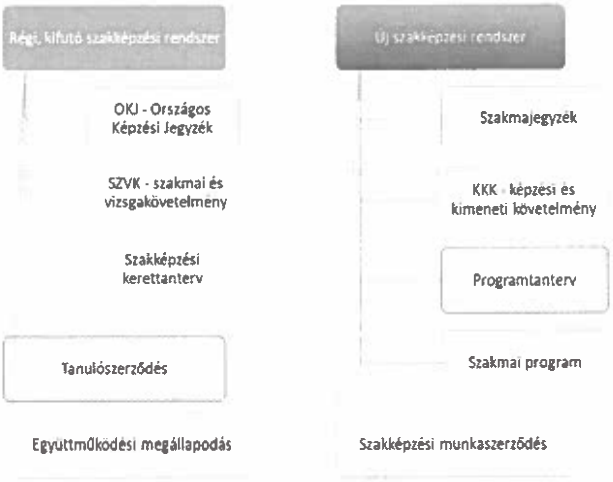

A szakképzés jogszabályi változásaival a középfokú oktatási szintek megnevezései is változtak. A 3. ábrán az említett változásokat szemléltetem:

3. ábra: A középfokú oktatás korábbi és jelenlegi sémája (2016/17-2020/21 tanévek)

Forrás: ksh.hu

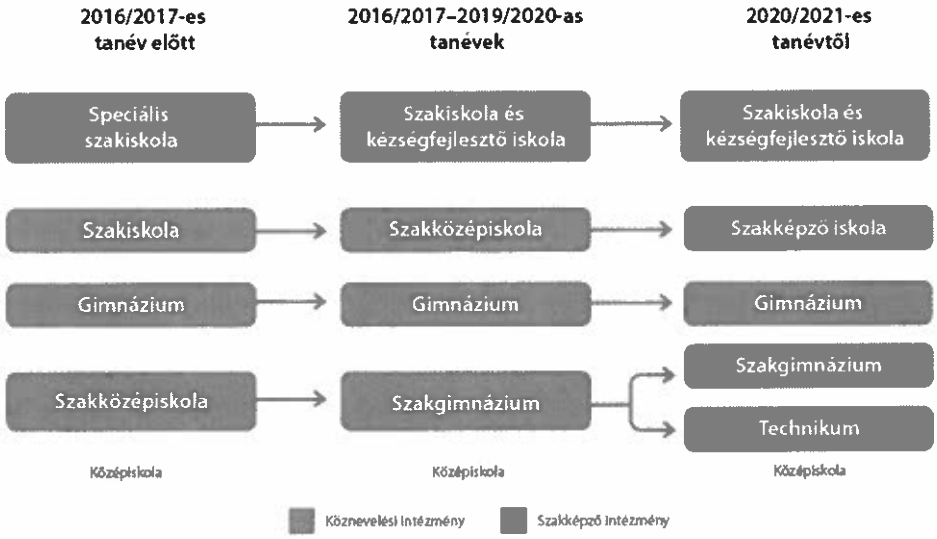

A 2020/2021-es tanévtől kezdődően a szakképzési struktúra megváltozott. Az új rendszer folyamatábráját a 4. ábrán szemléltetem:

4. ábra: Az új szakképzési struktúra

Forrás: vmkik.hu

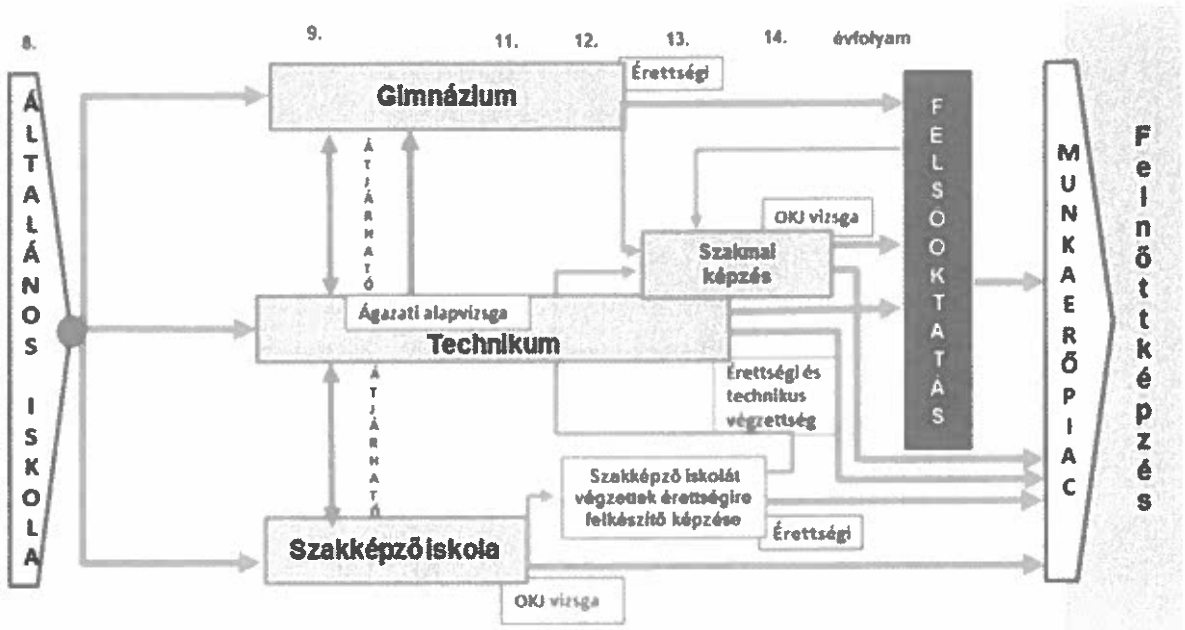

Mint ahogyan az a 4. ábrán is látható, az új szakképzési rendszerben az okleveles technikusképzés és a felsőoktatás kapcsolata lehetőséget nyújt a diákok számára a szakmai szaktudás megszerzésére, valamint a továbbtanulásra is a felsőoktatás irányában. A továbbtanuló diákok a megszerzett képesítéseik és a felsőoktatási lehetőségeik alapján választhatják meg a saját karrierjük útját.

Az új szakképzési rendszerben a technikusképzés 5 éves időtartamot ölel fel. Az okleveles technikusképzés eleje az ágazati alapozó képzésről szól, és két évig tart. A tanulmány írásának idején 2023-ban 24 ágazat közül választhatnak a diákok. A képzés első szakaszát ágazati alapvizsga zárja, amely bizonyítja, hogy a tanuló megfelelően elsajátította a szakma alapjait.

A képzés második szakasza már a konkrét szakmára vonatkozó ismeretek átadásáról szól. Három kötelező közismereti tárgyból (magyar, matematika, történelem) a 4. év végén tesznek érettségit a diákok, ötödik érettségi tárgyként a technikusi szakképesítés szakmai vizsgája szolgál, melyből az 5. év végén vizsgáznak az idegen nyelvvel együtt.

A fentiek alapján a tanulók a 13. év végi sikeres vizsga után két végzettséget igazoló bizonyítványt kapnak: Kézhez kapják az érettségi bizonyítványt és a technikusi végzettségét igazoló oklevelet.

A technikumban megszerzett tudás a szakirányú felsőoktatásba történő továbblépésben nagy előnyt jelent, míg a közismereti tantárgyak esetén ugyanazt a tartalmat tanulják meg a diákok mintha gimnáziumba jártak volna.

A képzés előnyei és hátrányai

Az okleveles technikusképzés számos előnnyel és hátránnyal járhat, és ezek az előnyök és hátrányok vélhetően attól függenek, hogy milyen szempontból nézzük a tárgyalt szakképzési formát.

Előnyök:

- A képzés elvégzését követően a tanulók tanulmányi eredményük függvényében felvételre kerülnek az együttműködésben részes felsőoktatási intézménybe.
- Az előre meghatározott kreditpontok elismerésével a felsőfokú tanulmányok időtartama lerövidülhet.
- A tudásbeszámítás feltételeit és a felsőfokú képzés időtartamát a technikum és a felsőoktatási intézmény együttműködési megállapodása rögzíti.
- A kreditbeszámítás eredményeként felszabadult időt a hallgató akár képzési területének bővítésére vagy munkavállalásra is tudja fordítani.
- A tanuló abban az esetben is kérelmezheti a megszerzett tudás elismerését, ha más felsőoktatási intézményben tanul tovább (a beszámítás az adott intézmény eljárás rendje szerint történik).
- A duális képzőhelyekkel való együttműködésnek köszönhetően a hallgatók felsőfokú duális képzése folytatódhat ugyanannál a cégnél, amellyel szakképzési munkaszerződésük volt.
- A képzést elvégzettek a magasabb szintű szakmai ismeretekre utaló „okleveles technikus" megjelölést használhatják.
- A szakképzési ösztöndíj, a tanulmányok sikeres befejezését követően egyszeri pályakezdési juttatás jár a tanulóknak;
- A duális képzésben a minimálbér legalább 60%-ának megfelelő összegű munkabér jár a tanulóknak.;
- A szociális helyzet és jó tanulmányi eredmény alapján pályázat útján nyújtott támogatás igényelhető;
- A szakképzési rendszerben két szakma megszerzése ingyenes.

Hátrányok:

- Az okleveles technikusképzésben túlnyomó részt a szakmai ismeretek oktatásán van a hangsúly, amely az általános műveltség rovására mehet.
- Az okleveles technikusképzés során megszerzett elméleti és gyakorlati ismeretek általában szűkebb szakmai területre vonatkoznak, ennél fogva a diákok szakmai lehetőségei korlátozottabbak lehetnek más területeken/ágazatokban.

Összefoglalás

Az oktatási reformok célja általában a szakképzés minőségének és hatékonyságának növelése, valamint a munkaerőpiaci igényekhez való alkalmazkodás feltételeinek megteremtése. Az említett reformok különböző területeket érinthetnek, például a tanterveket, a képzési módszereket, a szakképzés - finanszírozást, az oktatók képzését és az oktatási intézmények struktúráját is. Az okleveles technikusképzés lehetőséget nyújt a tanulók számára a szakmai képesítés megszerzésére, és a választott szakmájukban való elhelyezkedésre, valamint a felsőoktatás irányában történő továbbtanulásra is. Azonban fontos figyelembe venni a tanulók saját karrierterveit és szakmai fejlődési céljait is, mielőtt eldöntené, hogy ez a képzési forma megfelelő-e a számára, hiszen a programba tanulmányi eredményük figyelembevételével, előre meghatározott kritériumok alapján juthatnak be a jelentkezők. Tanulmányomban a 2020. január előtti és az azt követő időszakot vizsgálatam a szakképzési rendszer szempontjából, és összehasonlító elemzést végeztem a technikusképzés régi és új struktúrájával kapcsolatban.

Irodalom

MKIK, 2020: Magyar Kereskedelmi és Iparkamara: Duális képzéssel a munka világában, Budapest 2020

Okleveles technikusképzés – Egyenes út a felsőoktatásba. Forrás: ikk.hu

Purger Valéria: Okleveles technikusképzés, 2020, Forrás: pbkik.hu

Polónyi István: Oktatás, oktatáspolitika, oktatásgazdaság, 2008, Nemzeti Tankönyvkiadó